

Schape, schepers en schaapsboeren.

De schapenhouderij in de omgeving van Venray is in de vorige eeuwen een aanzienlijke bron van inkomsten geweest voor de van landbouw afhankelijke bevolking. De meeste boeren hadden enkele of meerdere schapen en aan het aantal schapen kon worden vastgesteld of de eigenaar tot de meer welgestelden, dan wel tot de overwegende groep van *keuterboertjes* behoorde.

Vanouds fokte men hier het heideschaap: een vrij klein en weinig eisend schaap, waarvan bij sommige de kop en de poten bont waren. Als voedsel hadden ze het liefst jonge heide, hard gras en de vele kruid- en houtachtige planten die langs de vele landwegen groeiden. Men sprak hier wel van het Peel- of huisschaap.

Tot het midden van de 18de eeuw stond het voortbrengen van wol van een vrij grove hoedanigheid en van mest voor de akkertjes op de voorgrond. De vleesproductie had slechts weinig betekenis.

De schaapherders (in Venray *schieëpers* genoemd) trokken bij voorkeur met hun kudde de Peel in. Van Sint Jozef (19 maart) tot Rozenkranszondag (eerste zondag in oktober). Deze weidetijd werd slechts onderbroken op of omstreeks Sint Jan (24 juni). Dan werden de schapen geschoren. De wol werd voor een deel verkocht aan de plaatselijke wolverwerkende ambachtslieden. De rest werd tijdens de lange winteravonden door de vrouwen voor huishoudelijk gebruik gesponnen. Hieruit ontstonden de zogeheten *spinningen*, buurtgewijze bijeenkomsten van huwbare boerendochters die dan gezamenlijk een of meerdere avonden wol of vlas sponnen onder het toezicht van een ongeveer gelijk aantal jonge boeren. Uit zulke samenkomsten is menige romance voortgekomen.

In een gebied met veel schapenteelt is meestal de ambachtelijke wolspinnerij van betekenis. Bij de volkstelling in de gemeente Venray in 1821 gaven 11 personen aan, dat zij wolspinster of -spinner waren. In 1839 waren dat er nog 9. Behalve deze ambachtslieden die met het spinnen van wol hun brood verdienden, waren er in Venray en omgeving nog velen die dit werk als bijverdienste deden. Voorbeelden daarvan zijn de schoolonderwijzers van Oostrum en Oirlo die, zodra ze hun leerlingen in hun klas aan het lezen of rekenen hadden gezet, achter het spinnewiel plaatsnamen en al spinnende vóór in het klaslokaal toezicht hielden op rust en orde.

De ambachtelijke wolspinnerij heeft zich in Venray kunnen handhaven tot omstreeks 1880, de beginjaren van de Europese landbouwcrisis, toen de schapenteelt na enkele jaren van grote bloei aan zijn definitieve neergang begonnen was en de industriële verwerking van wol ook in Nederland sterk was opgekomen.

Vanaf de 17de eeuw werden de weidegebieden in de Venrayse Peel door het gemeentebestuur verpacht; dit leverde de gemeente extra inkomsten op. Bij de veetelling van 1756 blijkt, dat in Venray in totaal 3121 schapen worden gehouden. Zulke veetellingen vonden tijdens het Pruisisch bestuur (1713 – 1794) regelmatig plaats, vooral ter berekening van de verwachte wolopbrengsten. Daarover moest belasting betaald worden. Bij de telling in 1785 werd als bijzonderheid aangetekend: **“Door den haarden winter is wijnige wolle afgecomen wijlen de schapen armoed hebben geleden”**.

Het schapenbestand van Venray laat veel schommelingen zien die veroorzaakt zijn door economische omstandigheden. De Zevenjarige Oorlog (1756-1763) door Frederik II van Pruisen tegen Oostenrijk om het bezit van Silezië had in Pruisen - en dus ook in het Land van Kessel waar Venray deel van uitmaakte - een zodanige economische crisis tot gevolg, dat het schapenbestand slonk tot een gemiddelde van ongeveer 2200 stuks. Een opvallende opbloei kwam er in de Franse tijd (1794-1814), met een uitschieter van 6428 stuks in 1810. Maar de absolute topjaren lagen in de periode 1851-1874, toen in Venray 7500 tot 8000 schapen werden gehouden. Het succes van de Venrayse Schaapscompagnieën zal hier zeker aan bijgedragen hebben, terwijl het ontstaan van deze compagnieën aan de schapenhouderij in de Franse tijd te danken is.